

STRATEEGILINE NARRATIIV: PEHME JÕU UUS KÄSITLUS

Laura Roselle, Alister Miskimmon, Ben O'Loughlin

ÜLEVAADE. Tänapäeval levinud arusaam pehmest jõust on hakanud kammitsama inimesi, kes üritavad aru saada võimust ja kommunikatsioonist rahvusvahelistes suhetes. Tavaliselt keskendutakse pehme jõu analüüsides selle n-ö omadustele ja võimalustele ning nende rakendamisele, mitte sellele, kas ja kuidas pehme jõud mõjub. Pehmest jõust on saanud üldine termin, mille tegelik sisu jääb ähmaseks, just nagu kunagi juhtus kõva jõuga. Artikli¹ autorid väidavad, et strateegilise narratiivi kontseptsioon annab intellektuaalse aluse tänapäeva rahvusvahelise poliitika keerulise struktuuri, eriti uue meedia mõju selgitamiseks. Autorid usuvad, et meedia ja sõja uurimisele tuleks kasuks, kui pööraksime strateegilistele narratiividele rohkem tähelepanu.

Võtmesõnad: kommunikatiivne jõud, mõju, narratiivid, võim, pehme jõud, strateegilised narratiivid

Keywords: communication power, influence, narratives, power, soft power, strategic narratives

1. Sissejuhatus: kuidas Nye ideed pihta pandi

1990. aastal tõstatas Joseph Nye rahvusvaheliste suhete teemal olulise küsimuse: kuidas mõistetakse pidevalt muutuvast rahvusvahelises kliimas uusi mõju vorme²? Külma sõja ajal keskendusid poliitilised ja akadeemilised ringkonnad traditsiooniliste võimuorganite kahestunud struktuuri tõttu suuresti tuumarelvadele ja tavapärastele sõjapidamise vormidele. Nye rõhutas, et muutunud rahvusvahelises keskkonnas peaks Ameerika Ühendriigid leidma uusi (või taasleidma unustatud) võimalusi tärkava uue maailmakorra mõjutamiseks. Nye pakkus välja meetodeid, kuidas USA saaks muutunud keskkonda mõjutada. Külma sõja ajal oli aga keskmes sõjavägi, mistõttu eiras

¹ Artikli valmimist pole toetatud ühegi konkreetse grandiga, ei avaliku, kommerts- ega mittetulundussektori rahastusega. Artikkel „Strategic narrative: A new means to understand soft power“ ilmus esimest korda ajakirjas *Media, War & Conflict* 2014, Vol. 7 (1), pp. 70–84.

² Nye, J. S. Jr. 1990. Soft power. – *Foreign Policy*, Vol. 80, pp. 153–171.

USA meetmeid, mis polnud otseselt jõuga seotud³. Nye väitis kindlalt, et kui rahudividend on olemas, peaks USA keskenduma hoopis rahu sõlmimisele ja tulevikule. Nye küsis, millised vahendid ja oskused aitaksid rakendada veenmiseks vajalikke meetodeid ning säilitada Ameerika Ühendriikide mõjuvõim külma sõja järgses maailmas.

Selle asemel, et keskenduda selliste oskuste toimele, loetletakse pehme jõu analüüsid pigem kõikvõimalikke vahendeid. Pehme jõu analüüsid soovitatakse valitsustel arendada ja hoida pehme jõu oskuseid. Vähem tähelepanu pööratakse küsimusele, kuidas need oskused võiksid midagi muuta või mõjutada. Nye Jr. avaldab kahetsust: „Konkreetsus pimestab meid /.../ me loetleme vahendeid, aga peaksime hoopis selgitama, kuidas need muudavad inimeste käitumist⁴.“ Oskustele keskendunud mõtteviis sai peagi valdavaks ka interneti loomisega alanud kommunikatsioonirevolutsiooni ajastul: tuumarelvade ja traditsiooniliste relvade reastamise asemel loetleme nüüd Twitteri ja Facebooki jälgijate arvu ning keeltevoogu välisministeeriumis. Enam ei küsita, kas neil vahenditel on ka mõju. Omavaheliste suhete muutumine ja nende haldamine jäeti tihti kõrvale, sest see on kontseptuaalselt ja metodoloogiliselt keeruline⁵.

21. sajandil tähendabki pehme jõud strateegilist narratiivi. Strateegiline narratiiv sai alguse lähtekohast, mis sarnaneb Nye 1990. aasta ideega, mille aluseks on fundamentaalsete muutuste mõistmine rahvusvahelises süsteemis ja küsimus, kuidas oleks kõige parem rahvusvahelisi suhteid mõjutada. Strateegiline narratiiv toob meid taas nende teemadeni, mis on rahvusvahelistes suhetes kesksed, paneb küsima, millised veenmise ja mõjutamise viisid, meetodid toimivad erinevates tingimustes kõige edukamalt, ning keskenduma nendele kommunikatsiooni tingimustele, mis on põhjanevalt muutunud pärast seda, kui Nye avaldas 1990. aastal oma murrangulise artikli.

³ Eiras eelarve aspekti, kuid kommunikatsiooni kasutamine inimeste veenmiseks kuulus ikkagi USA strateegia juurde. **Cull, N. J.** 2008. *The Cold War and the United States Information Agency: American Propaganda and Public Diplomacy, 1945–1989*. Cambridge: Cambridge University Press; **Cull, N. J.** 2012. *The Decline and Fall of the United States Information Agency: American Public Diplomacy, 1989–2001*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

⁴ **Nye, J. S. Jr.** 2013. Transcript of witness testimony to the House of Lords Select Committee on Soft Power and UK Influence, 15 October. <http://www.parliament.uk/documents/lords-committees/soft-power-uk-influence/uc151013Ev10.pdf> (26.11.2013). [**Nye Jr.** 2013]

⁵ **Miskimmon, A.; O'Loughlin, B.; Roselle, L.** 2014. *Strategic Narratives in International Relations*. Ann Arbor: University of Michigan Press; **Pamment, J.** 2012. *New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice*. London: Routledge.

Tõepoolest, ka Nye ütleb, et tänapäeval käib rahvusvahelistes suhetes võistlus selle pärast, „kelle lugu võidab“⁶. Ta rõhutab pidevalt narratiivide rolli rahvusvahelistes suhetes⁷. Samas ei uuri ta narratiivide olemust ega ürita selgitada, kuidas muutub narratiiv sihtgrupi jaoks veenvaks⁸. Strateegiliste narratiivide loomise, kajastamise ja – mis kõige tähtsam – vastuvõtmise ning sellele järgneva interaktsiooni analüüs teeb võimalikuks selle, mida seni on alusetult lubatud pehme jõu analüüsid.

2. Pööre pehme jõu poole

Seda, et suurriigil puuduks pehme jõu strateegia – kui mitte paberil, siis vähemalt tegudes –, ei ole juba kümmekond aastat eriti juhtunud⁹. Püüdlusele pehmet jõudu rakendada viitab näiteks suurem rahvusvaheline meedia-kajastus, võistlus rahvusvaheliste spordisündmuste korraldamise eest ning kultuuriorganisatsioonide, -partnerluse ja -vahetusprogrammide kiire levik. Nye taipas, et pehmet jõudu pole võimalik analüüsida ega mõista, arvestamata selle seost kõva jõuga, ja nimetas kahe jõu koosluse targaks jõuks¹⁰. 2013. aastal üritasid nii Suurbritannia Briti Nõukogu kui ka parlamendi ülemkoda pehmet jõudu uut moodi mõtestada. Nye seisis lordide komitee ees ja kinnitas, et

⁶ Nye, J. S. Jr. 2013, viidatud Arquilla, J.; Ronfeldt, D. 1999. *The Emergence of Noopolitik: Towards an American Information Age Strategy*. Santa Monica, CS: RAND.

⁷ Nye, J. S. Jr. 2008b. *The Power to Lead: Soft, Hard and Smart Power*. New York: Oxford University Press [Nye Jr. 2008b]; Nye, J. S. Jr. 2011. *The Future of Power*. New York: Public Affairs. [Nye Jr. 2011]

⁸ Siin on mõeldud veenvust laiemas mõttes, eeldades, et Brent Steele'i lähenemise järgi on veenvust võimalik paigutada skaalale ratsionaalne-kommunikatiivne-refleksiivne-poststruktureaalne. Vt Miskimmon, A.; O'Loughlin, B.; Roselle, L. 2013. *Strategic Narratives, Communication Power and the New World Order*. New York, Routledge [Miskimmon et al. 2013]; Steele, B. J. 2012. *Defacing Power*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

⁹ Hall, I. 2012. *India's new public diplomacy*. – *Asian Survey*, Vol. 52, No. 6, pp. 1089–1110; Hall, I.; Smith, F. 2013. *The struggle for soft power in Asia: Public diplomacy and regional competition*. – *Asian Security*, Vol. 9, No. 1, pp. 1–18; Kurlantzick, J. 2007. *Charm Offensive: How China's Soft Power Is Transforming the World*. Newhaven, CT: Yale University Press; Tharoor, S. 2012. *Pax Indica: India and the World in the 21st Century*. London: Allen Lane; Tsygankov, A. P. 2005. *Vladimir Putin's vision of Russia as a normal great power*. – *Post-Soviet Affairs*, Vol. 21, No. 2, pp. 132–158.

¹⁰ Nye, J. S. Jr. 2009b. *Get Smart: Combining hard and soft power*. – *Foreign Affairs*, Vol. 88, No. 4, pp. 160–163.

eesmärk on „panna teised enda tahtmist tegema”¹¹. Praegu on soov selgitada ja rakendada jõuta osalust rahvusvahelistes suhetes suurem kui kunagi varem.

Nye rõhutab oma pehme jõu käsitluses, kui tähtsal kohal on ideed ja kultuur rahvusvahelistes suhetes ja välispoliitikas. Teadlased ja poliitikud kinnitavad pidevalt, et vastupidi kõvale jõule, millega üritatakse kedagi sundida või suunata, tähendab pehme jõud oskust mõjutada teisi kultuuri, väärtushinnangute ja atraktiivse poliitika ehk pehme jõu vahendite kaudu¹². Pehmet jõudu võib võtta ka kui oskust ühiseid tähendusi üksmeelselt mõtestada. Näiteks, kui inimesed peavad inimõiguste edendamist ja kaitsmist tähtsaks, soosituks ja õigeks, on palju keerulisem muuta seaduslikuks midagi, mis käib sellisele arusaamale vastu. Üksmeelt saavutada selleks, et panna teisi endale soovitud viisil käituma, on palju keerulisem kui kõva jõudu kasutada, kuid tulemusi peetakse püsivamaks. Pehme jõu vahendid võivad olla ühiste arusaamade kasulava, mis omakorda edendab kokkupuuteid teistel tasanditel, sealhulgas ettevõtlusvõimalusi ja ühiste humanistlike eesmärkide seadmist, näiteks kannatuste vähendamist. Nye järgi tähendab see, et pehmet jõudu kasutatakse allaheitliku miljöö saavutamiseks¹³. Pole siis ime, et poliitikakujundajate ja poliitkommentaatorite sõnul aitab pehme jõud pingeid vähendada, konflikte maandada ja leida ühisosa rahvusvahelistes suhetes¹⁴.

Kui uurida lähemalt atraktiivsuse teemat, tekib küsimus, kuidas on võimalik saavutada soovitud tulemusi pehme jõu abil. Näiteks ütleb Nye, et

¹¹ Nye Jr. 2013.

¹² Nye järgi on pehme jõu olulised vahendid kultuur, väärtushinnangud ja poliitika. Need pole muidugi eraldiseisvad, vaid omavahel läbi põimunud. Väidame, et strateegiline narratiiv on vahend, mis võimaldab edasi arendada Nye 1990. aastal algatatud võimu ja mõju uurimist. Kontseptuaalselt suunavad narratiivid tähelepanu kommunikatiivsetele protsessidele, mida praegu seostatakse pehme jõuga, kuid mida pole seni lõpuni välja arendatud. Nye, J. S. Jr. 2006. Think again: Soft power. – Foreign Policy, Vol. 22, No. 2. http://www.foreign-policy.com/articles/2006/02/22/think_again_soft_power (09.10.2013) [Nye Jr. 2006]

¹³ Nye Jr. 2011, p. 97

¹⁴ Suurbritannia välisministeerium on konflikti vältimiseks loonud viimasel ajal mitu meediakeskset ja ringhäälingu juhitud pehme jõu kampaaniat. Diplomaatilised pingutused Muqdishos viisid rahvusvaheliste Somaalia-teemaliste konverentside korraldamiseni Londonis 2012. ja 2013. aastal, mille eesmärk oli suurendada rahvusvahelist poliitilist ja rahalist tuge Somaalia föderaalsetele üleminekuvalitsusele uues, konfliktijärgses etapis. 2012. aasta mais kaasati konfliktiolukorras seksuaalvägivalla ennetamise kampaaniasse mitu valitsusvälist organisatsiooni ja Angelina Jolie, et vähendada vägistamise ja seksuaalvägivalla juhtumite arvu konfliktiolukorras. Selle tagajärjel liitus 24. septembril 2013 New Yorgis 119 riiki deklaratsiooniga konfliktiolukorras toime pandava seksuaalvägivalla lõpetamise kohta. Vaata Suurbritannia välisministeeriumi Storify lehte aadressil <http://storify.com/foreignoffice/this-week-at-the-foreign-office-16/elements/f8fd39d6b6ca0f5d87c1f75e>.

atraktiivsus pole ainult ratsionaalsete argumentidega veenmine¹⁵. Tema sõnul on pehme jõud laiem mõiste – see puudutab ka poolehoidu ja tundeid. Hiljutistes uurimustes ratsionaalsuse ja emotsioonide rolli kohta inimese kognitiivses tajus rõhutatakse, et nii loogiline mõtlemine kui ka poolehoid on väga tähtsal kohal selles, kuidas inimesed mõistavad rahvusvahelisi suhteid. Samas väidab Bially Mattern¹⁶, et sellised aspektid ei ole selgesti piiritletavad ning atraktiivsus võib olla ja sageli ongi sunduslik – seda nähtust nimetab ta representatiivseks jõuks. See tähendab, et inimesed püütakse keelelise retoorikaga lõksu. Bially Matterni sõnul kasutas USA seda võtet 1956. aasta Suessi kriisis, rõhutades Suurbritannia väidete vastuolulisust riigi juhtide identiteedi õõnestamisel ja nende tegevuse piiramisel. Teatavates tingimustes võib pehme võim toimida sunduslikult. Suurbritannia näite puhul lasti see käiku kindlaks kujunenud väärtushinnangute säilitamiseks. On teinegi võimalus. Pehme jõu atraktiivsust võib seletada ka vajaduste rahuldamisega. Atraktiivsus võib põhineda kultuuri, väärtushinnangute ja/või poliitika ratsionaalsetel või emotsionaalsetel aspektidel. Näiteks sellised väärtused nagu demokraatia, vabadus, vaesuse leevendamine ja inimõigused võivad tunduda atraktiivsed, sest need on suunatud nii individuaalsetele kui ka kollektiivsetele ihadele ja vajadustele. Inimesi ei pea tingimata sundima neid väärtushinnanguid omaks võtma, kuid siinjuures on huvitav (lisaks Bially Matterni argumentidele), et kunagi nimetati selliseid väärtushinnanguid individuaalseks, kuid sellele vaatamata võivad need representatiivse jõu kontekstis hakata meie käitumist piirama. Näiteks kui riik väidab, et hindab R2P-doktriini (kaitsekohustuse doktriini), sest see tegeleb inimõigustega, siis on juba ette kindlaks määratud selle riigi poliitilised seisukohad olukorras, kus mõni muu riik rikub inimõigusi.

Pehme ja kõva jõu eristus ning omavaheline suhe tõstatab tähtsaid kontseptuaalseid küsimusi. Pehme ja kõva jõu eraldusjoont on alati keeruline paika panna. Kõva jõu vahendid on muuhulgas sõjalised ja majanduslikud. Tänapäeva käsitluse järgi on pehme jõu vahendid kultuur, väärtushinnangud ja poliitika. Pehme ja kõva jõu vahendeid rakendatakse aga erinevalt. Kõva jõu vahendid hoitakse pigem varuks, need võetakse kasutusele kindlal ajahetkel ja kindlas valdkonnas ning konkreetsete strateegiliste ja taktikaliste

¹⁵ Nye, J. S. Jr. 2009a. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Washington, DC: Public Affairs, p. 6.

¹⁶ Bially Mattern, J. 2005a. Why 'Soft power' isn't so soft: Representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics. – *Millennium – Journal of International Studies*, Vol. 33, No. 3, June, pp. 583–612; Bially Mattern, J. 2005b. *Ordering International Politics: Identity, Crisis, and Representational Force*. New York: Routledge.

eesmärkidega. Esimestes pehme jõu analüüsides puudus lõpuni välja arenatud operatiivne ehk strateegiline pool: pehme jõu idee seisnes tollal pigem atraktiivsuses kui eesmärgistatud välispoliitilistes kavatsustes. Isegi kui riik ei kasuta kõva jõu vahendeid, võib ta nendega ähvardada ja sellegipoolest võimu haarata. Pehme jõu vahendeid ei hoita tagavaraks, vastupidi – neid tuleb jagada. Näiteks ei oleks mingit mõtet rahastada kultuuriprogrammi, mis jääb korraldamata, või toota BBC dokumentaalfilmi, mida eetrisse ei lastagi. Pehme jõu vahendid on alati avalikud. Samas võib juhtuda, et pehme jõu vahendite ja narratiivide teemalist kommunikatsiooni kasutatakse ära strateegiliselt. Pehme jõu vahendeid võib sihtrühmale reklaamida ja nähtavaks teha instrumentidena (näiteks strateegiline jõud või strateegilised narratiivid), just nagu kõva jõu vahendeid saab kasutada sihtrüma käitumise mõjutamiseks. Hilisemates arutlustes räägib Nye oskusest muuta vahendid käitumises kajastuvateks tulemusteks¹⁷. „Jõu muutmise strateegiad osutuvad olulise tähtsusega teguriteks, mis ei pälvi piisavalt tähelepanu,“ lisas ta¹⁸ ning kirjutas terve raamatu juhtimisest ja strateegilistest oskustest, mida sellise muutuse saavutamiseks on vaja¹⁹.

Lisaks hoitakse kõva jõu vahendeid vähemalt sõjategevuse vallas riigi kontrolli all. Pehme jõu vahendeid leidub nii avalikus sektoris kui ka mujal. Igasugune plaan rakendada pehmet jõudu peab arvesse võtma, et riigi kõige tähtsamad pehme jõu vahendid on muuhulgas väärtushinnangud, mida seostatakse avatud, tervikliku ja mitmekesise ühiskonnaga. Pehmet jõudu valdavad näiteks riiklikud ülikoolid, ettevõtted, religioossed ühendused, spordimeeskonnad ja kodanikud. Igaüks neist võib saada osaks pehme jõu strateegiast, kuid vähemalt mitteautoritaarsetes riikides tuleb need seada riiklike eesmärkide teenistusse.

Eriti põnev on pehme jõu kasutamine kaitseväes. Oleme juba näidanud, et kõva ja pehme jõud on kontseptuaalselt väga erinevad. Tänapäeval on aga kombeks rakendada pehme jõu puhul põhimõtteid, mis kuuluvad traditsiooniliselt kõva jõu juurde. Näiteks Afganistani puhul on sõjalised jõud võtnud riigi stabiliseerimise ja arengu suuresti enda kanda²⁰. See tähendab, et armee rakendab nii pehme kui ka kõva jõu vahendeid. Selline lähenemine

¹⁷ Nye Jr. 2011, p. 22.

¹⁸ *Ibid.*, p. 10.

¹⁹ Nye Jr. 2008b.

²⁰ Williams, M. J. 2011. (Un)sustainable peacebuilding: NATO's sustainability for postconflict reconstruction in multiactor environments. – *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, Vol. 17, No. 1, pp. 115–134.

arendab edasi Nye ideed, et hästi juhitud sõjavägi võib olla pehme jõu vahend²¹.

Diplomaatiat peetakse samuti pehme jõu vahendiks nii traditsioonilises valitsuselt-valitsusele-vormis kui ka avalikus diplomaatias, mille all mõeldakse valitsuse suhtlust avalikkusega. Pehme jõu ja avaliku diplomaatia ühisosast on palju kirjutatud²². Üks oluline mõte on see, et pehme jõu vahendeid saab suunata avaliku diplomaatia kaudu²³. Näiteks Seib ütleb Balti riikide turvalisuse kohta järgmist:

Pehme jõud /.../ aitab saavutada riikide poliitilist ja kultuurilist identiteeti sellisel moel, mis võimaldab koguda rahvusvahelist toetajaskonda. Kui võõrmaalased tunnevad Balti riikidega „isiklikku sidet“, pööravad nad Balti riikidele rohkem tähelepanu ja toetavad neid vaidlustes Venemaaga.

Kindlatel tingimustel võib avalik diplomaatia pehme jõu vahendeid võimendada ja tugevdada riigi atraktiivsust.

Pehme jõu uurimisel osutub keeruliseks see, et rahvusvahelistes suhetes ei saa selle mõju tõhusalt jälgida ega mõõta. Mõni uurija on üritanud pehme jõu mõju kindlaks teha, kuid isegi siis on keskendunud suuresti sellele, milliseid võimeid ja kuidas kasutada, mitte pehme jõu võimaliku mõju jälgimisele²⁴. Finnemore²⁵ on öelnud: „Isegi USA on sunnitud järeldama, et soovitud sotsiaalsete tulemuste saavutamine ei ole lihtne ka suure materiaalse võimu puhul.“ Nye sõnul ei tule kindlaks teha mitte lihtsalt mõne riigi pehme jõu atraktiivsust ja mõju välisriikide avalikule arvamusele, vaid ka selle tulemusel muutunud käitumisviisid. See on aga ajakirjanike ja ajaloolaste, mitte

²¹ Nye Jr. 2006.

²² Hayden, C. 2012. The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts. Lanham, MD: Lexington Books; Melissen, J. (ed.) 2007. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. New York: Palgrave Macmillan; Nye, J. S. Jr. 2008a. Public diplomacy and soft power. – The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, No. 1, pp. 94–109; Seib, P. (ed.) 2009. Toward a New Public Diplomacy. New York: Palgrave Macmillan.

²³ Seib, P. 2013. Russia's Regional Militarism and the Case for Public Diplomacy. USC Center on Public Diplomacy, 25 September. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/russia%E2%80%99s-regional-militarism-and-case-public-diplomacy> (09.10.2013).

²⁴ Kroenig, M.; McAdam, M.; Weber, S. 2010. Taking soft power seriously. – Comparative Strategy, Vol. 29, No. 5, pp. 412–431.

²⁵ Finnemore, M. 2009. Legitimacy, hypocrisy, and the social structure of unipolarity: Why being a unipole isn't all it's cracked up to be. – World Politics, Vol. 61, No. 1, pp. 58–85.

rahvusvaheliste suhete uurijate ülesanne²⁶. Selline analüüs võib praegu olla kulukas ja koormav²⁷.

3. Strateegilised narratiivid kui võimu saavutamise vahend

Pehme jõud on tänapäeval rahvusvaheliste suhete mõistmiseks esmatähtis. Kuigi selle üldistava väitega pigem nõustutakse, on sellegipoolest keeruline (1) tuvastada pehme võimu vahendeid, (2) määratleda pehme jõu toimimise protsesse ja (3) mõista, millistel tingimustel saab pehme jõu vahendeid kasutada välispoliitika toetamiseks. Arvame, et strateegilised narratiivid aitavad lahendada nii mõnegi pehme jõu mõistmise ja analüüsiga seotud põhiküsimuse.

Kuigi narratiive on alati kasutatud ümbritseva maailma mõtestamiseks, oleme seisukohal, et strateegilistel narratiividel on tänapäeval eriti tähtis koht rahvusvahelistes suhetes. Ratsionaalsed teooriad sobivad korrastatud maailmale ja selle juhtidele. Tänapäeva maailm on aga kaootiline ja juhid pole sellega kaasnevateks raskusteks piisavalt valmistunud. Kaose korrastamiseks on narratiivid veel eriti tähtsad²⁸.

Narratiividel on kahtlemata tähtis osa kommunikatsiooniprotsessi ülesehituses – teadlaste sõnul on narratiivid vähemalt mingil määral inimestele olemuslikult omased²⁹. Esiteks võib mõjus narratiiv olla võimu vahend, sest inimesi paeluvad teatavad asjaosalised, sündmused ja selgitused, millega antakse edasi näiteks riigi ajalugu või poliitikale omaseid jooni. Teiseks lubab narratiivne kommunikatsioon kui protsess võimu vahenditel laiemalt toimida³⁰. Pehme jõu vahendid, näiteks kultuur, väärtushinnangud ja poliitika, võivad olla atraktiivsed seetõttu, et sobituvad juba olemasoleva või kujunemisjärgus isikliku narratiiviga. Sellisel juhul tegeleb strateegiline narratiiv otseselt rahvusvahelises süsteemis valitsevate ideede loomise, kujutamise, levitamise ja vastuvõtmisega. Viimaks kui me taipame, et riigid

²⁶ Nye Jr. 2011, p. 86.

²⁷ Nye Jr. 2013.

²⁸ Aitäh Timothy McKeownile, kes selle mõtte välja käis. Lisaks täname Chapel Hilli Põhja-Carolina Ülikooli rahvusvaheliste suhete tööühma magistrante, doktorante ja teaduskonda, kes seda artiklit sisukalt kommenteerisid.

²⁹ Salmon, C. 2010. *Storytelling: Bewitching the Modern Mind*. London: Verso.

³⁰ Nt Maus, F. E. 1991. *Music as narrative*. MausMusicAsNarrativeV12.pdf;jsessionid=00BAC0039657DE3C43EBEC5BC352793A (iu.edu) (09.10.2013).

üritavad kasutada narratiive strateegiliselt sihtrühma mõjutamiseks, hakkame mõistma ka rivaalitsemist, eriti keerulisema meediaökoloogia kontekstis. Need, kes üritavad narratiive strateegiliselt ära kasutada, peaksid kindlasti pöörama narratiivide vastuvõtmisele ja tõlgendamisele sama palju tähelepanu nagu nende loomisele ja kajastamisele, sest just niimoodi moodustub tähendus ning inimesed kogevad, kui paeluv ja veenev võib narratiiv olla³¹. Nye on väitnud: „Sihtrupi arvamus on eriti tähtis ja sihtgrupp ise on võrdsel tasemel mõjuagentidega.“³² Paraku nägime, et pehme jõu analüüs ei paku nende protsesside mõtestamiseks mingit raamistikku.

Meie strateegiliste narratiivide käsitlus hõlmab rahvusvahelistes suhetes toimuva kommunikatsiooni tuvastamist ja mõistmist. Siinjuures tähendab kommunikatsioon nii verbaalset kui ka muus vormis toimivat suhtlust. See on tähtis, sest strateegilised narratiivid täidavad kõva ja pehme jõu vahel asuva tühimiku. Näiteks võib sõjalise jõu kasutamist võtta osana riikliku narratiivi väljendamisest.

Burke'i³³ narratiivikäsitluse alusel piiritlesime järgmised narratiivide osad. Lisasime igale osale näited rahvusvaheliste suhete kohta.

- Asjaosaliste iseloom. Asjaosalised on need, kellel on teovõime (*agency*) ja keda peetakse narratiivi jaoks tähtsaks. Riiklikud ja mitteriiklikud tegutsesjad, suured jõud, keskmised jõud, paariariigid, terroristid, valitsusvälised organisatsioonid ja rahvusvahelised korporatsioonid on asjaosalised, keda või mida seostatakse tänapäeva rahvusvahelise süsteemiga. Riigi piires arvatakse poliitilise ja riikliku narratiivi hulka sageli näiteks erakonnad, huvigrupid, sotsiaalsed klassid ja üksikisikud. Selline määratlus näitab muuhulgas, keda peetakse tähtsaks. Lisaks seostatakse narratiivi asjaosalisi omaduste, huvide ja käitumisega. Näiteks on tõestatud, et riigi määratlumine n-ö suure jõuna kujundab ja vahel kammitseb selle käitumist, et n-ö keskmisest jõust erineda³⁴. See tähendab, et suur jõud on rahvusvahelise süsteemi narratiivi asjaosaline.

³¹ Skuse, A.; Gillespie, M.; Power, G. (eds.) 2011. *Drama for Development: Cultural Translation and Social Change*. New Delhi: Sage India.

³² Nye Jr. 2011, p. 84.

³³ Burke, K. 1969. *A Rhetoric of Motives*. Berkeley: University of California Press.

³⁴ Oates, S. 2006. 'Through a lens darkly?' Russian television and terrorism coverage in comparative perspective. Paper prepared for the Mass Media in Post-Soviet Russia International Conference, University of Surrey, April; Roselle, L. 2011. *Media and the Politics of Failure: Communication Strategies, and Military Defeats*. New York: Palgrave Macmillan.

- Tegevuspaik/keskkond/ruum. Kuidas moodustub lava? Kus toimub tegevus? Rahvusvaheliste suhete ja välispoliitika kontekstis viitab tegevuspaik sellele, kuidas rahvusvahelist süsteemi kujutatakse ja kuidas see toimib. Kas üldiselt arvatakse, et maailmas on suurenenas riikide vastastikune sõltuvus ja globaliseerumine ning koostöö ühiste eesmärkide saavutamiseks, või nähakse maailma kui sõprade ja vaenlaste jaotust ehk poolda- ja vastaseid? Asjaosaliste jaoks on tegevuspaik või keskkond täis eelduseid, tõendeid, põhimõtteid ja tagamõtteid. Need määravad, kui suures ulatuses on võimalik leida lahendamist vajavaid probleeme ja saavutada võimalikke eesmärke. Kes loob või muudab seda ruumi ja miljööd?³⁵
- Konflikt või tegevus. Kes teeb mida kellele või millele ja milline reaktsioon või vastasmõju sellele järgneb? Kesksel kohal on siin ajalisus, sest narratiivid tegelevad sageli nii mineviku, oleviku kui ka tulevikuga. See võib aidata tuvastada mõne oletatava ohu ning selle, kes ja kuidas peaks sellise ohuga tegelema. Näiteks kui maailma iseloomustatakse ühtse tervikuna, kus terroritegevus puudutab kõigi julgeolekut, nimetab järjest enam riike eri grupe terroristlikeks, mis vaikimisi eeldab sõjaväe ja ulatusliku seire rakendamist.
- Lahendus või pakutud lahendus. Narratiivid on inimeste jaoks põnevad osalt seetõttu, et nendes kujutatakse konflikti lahendamiseks vajalikke tegevusi või *status quo* häirimist. Narratiivis pakutud lahendus piiritleb mitmes mõttes seda, mis on mõtetes ja tegudes võimalik. Näiteks rahvusvahelise süsteemi narratiiv, milles rõhutatakse rahvusvahelise koostöö tähtsust olukorras, kus keegi on rikkunud keemiarelvade kasutamise reegleid, kajastab ühtlasi rahvusvahelises süsteemis n-ö aktsepteeritud käitumist. See tähendab, et sõjalist jõudu on keerulisem ühepoolset kasutada.

Narratiivid, lähtudes eespool antud struktuurist, selgitavad maailmakorraldust, määravad, mis on mõeldav ja tehtav, ning kujundavad arvatavaid huvisid. Kindlate omaduste ja identiteediga riigid on asjaosalised rahvusvahelises süsteemis, nagu seda tänapäeval mõistetakse. Narratiiv võib olla võimu allikas, mis määrab ära kõigi riikide omadused ja maailma toimimise.

Narratiive on kasulik rõhutada kolmel eri tasandil³⁶ koos asjakohaste näidetega. Need tasandid ja nendes sisalduvad narratiivid on lahutamatu seotud. Esimesel tasandil on rahvusvaheliste süsteemide narratiivid, mis

³⁵ Wolfers, A. 1962. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

³⁶ Miskimmon *et al.* 2013.

kirjeldavad maailma struktuuri, selles tegutsejaid ja selle toimimist. Siin võib näiteks tuua külma sõja, terrorismiga võitlemise ja Hiina tõusu narratiivid. Näiteks, terrorismiga võitlemise narratiivi järgi kaitsevad riigid inimesi julgeolekuvõitluses mitteriiklike asjaosaliste ehk terroristide eest. Terrorismiga võitlemise narratiiv võib poliitika kujundamist piirata, näiteks kui teised riigid nimetavad poliitilist asjaosalist terroristiks.

Teisel tasandil on riiklikud narratiivid, mis kajastavad riigi või rahva lugu ning selle väärtusi ja eesmärgi³⁷. Riikliku narratiivi näitena võib tuua USA kui rahu armastava riigi, mis on ajalooliselt pühendunud vabadusele ja demokraatialle (narratiiv Ameerika Ühendriikides), või USA kui maailma kiusaja (narratiiv muudes riikides). Berenskoetteri järgi on riigi biograafiline narratiiv „kogemustega ruum (mineviku mõtestamine), mis on põimunud kujuteldava ruumiga (tuleviku mõtestamine) ning mida kirjeldatakse vastavalt kogemuste ja võimaluste kaudu³⁸.“

Viimasel tasandil on probleemide narratiivid, mis määravad kindla poliitilise plaani tähtsuse ja (tavaliselt) ihaldusväarsuse ning võimaluse seda edukalt rakendada või saavutada. Probleemide narratiivid lisavad valitsuse tegevusele konteksti ning selgitavad, kes on tähtsamad asjaosalised, mis on konflikt või probleem ja kuidas valitud tegevusplaan aitab probleemi lahendada. See on seotud Alexander George'i käsitlusega poliitika legitiimsusest – tema sõnul tuleb valitud poliitikat selgitada nii võimueliidile kui ka koduriigi ja välisriigi elanikele ning põhjendada, miks on just selline suund õige, hea ja saavutatav³⁹.

Iga tasandi narratiivid võivad olla jõu vahendid ja on samamoodi nagu kultuur või väärtushinnangudki olemas nii avalikus kui ka teistes sektorites. Lisaks on vabaduse ja hääle tähtsust rõhutav demokraatlik struktuur iseenesest märkimisväärse pehme jõuga narratiiv. Iga tasandi iga narratiivi pole võimalik kontrollida ja sellel oleks tegelikult vastupidine toime. Samas,

³⁷ **Holsti, K. J.** 1970. National role conceptions in the study of foreign policy. – *International Studies Quarterly*, Vol. 14, No. 3, pp. 233–309; **Thies, C. G.** 2012a. International socialization processes vs. Israeli national role conceptions: Can role theory integrate IR theory and foreign policy analysis? – *Foreign Policy Analysis*, Vol. 8, No. 1, pp. 25–46; **Thies, C. G.** 2012b. The roles of bipolarity: A role theoretic understanding of the effects of ideas and material factors on the Cold War. – *International Studies Perspectives*, Vol. 14, No. 3, pp. 269–288; **Walker, S. G.** 1987. Role theory and foreign policy analysis: An evaluation. – Walker, S. G. (ed.). *Role Theory and Foreign Policy Analysis*. Durham, NC: Duke University Press, pp. 241–259.

³⁸ **Berenskoetter, F.** 2013. Parameters of a national biography. – *European Journal of International Relations*, Online First Version, October 16, p. 3.

³⁹ **George, A.** 1989. Domestic constraints on regime change in US foreign policy: The need for policy legitimacy. – Ikenberry, G. I. (ed.). *American Foreign Policy: Theoretical Essays*. Glenview, IL: Scott Foresman, pp. 583–608.

nagu eespool mainitud, väidab Bially Mattern, et strateegiliselt saab narratiive kasutada representatiivse jõuna.

Me ei väidagi, et poliitilised asjaosalised kasutavad strateegiliselt ära kõiki rahvusvahelise süsteemi narratiive. Küll aga oleme arvamusel, et strateegilised narratiivid, mida kasutatakse ühel tasandil, võivad mõjutada ka teiste tasandite narratiive ning piirata seekaudu tulevase poliitilisi valikuid ja käitumist. Suurepärase näitena võib tuua külma sõja alguse narratiivi, sest poliitika-uurijad ja ajaloolased on selgesti näidanud, et strateegilised narratiivid, mille järgi soositakse kindlaid USA tegevusi (nt Kreeka ja Türgi rahaline toetamine 1947. aastal, mille järel koostati Trumani doktriin, ja NSC 68 loomine 1950. aastal), aitasid kaasa külma sõja rahvusvahelise narratiivi arendamisele, mille kohaselt on maailm kahestunud ja väga konfliktne⁴⁰.

Narratiivi rolli tasub analüüsida kolmel tasandil, sest see annab selgema ülevaate kommunikatsiooni, veenmise ja mõju toimimisest rahvusvahelistes suhetes. See aitab jälgida, kuidas poliitilised osalised narratiive strateegiliselt kujundavad ja kuidas narratiivid kujundavad strateegiliselt neid endid. Võrreldes pehme jõu analüüsiga saame niimoodi võimu ja mõju põhjalikumalt selgitada.

4. Uus kommunikatsiooniökoloogia ja -strateegiad

Märkisime, et külma sõja järgne rahvusvaheline süsteem andis võimaluse narratiive laialdaselt vaidlustada. Samasugust võimalust pakub uus kommunikatsiooniökoloogia. Rahvusvaheliste suhetega seotud valitud ametnikud ja poliitikakujundajad usuvad, et kiiresti muutuv maailmas on sellised välissuhted, mis pole kohustuslikud ega lihtsalt valitsustevahelised, uutmoodi ja olulise tähtsusega. Ühenduvus jaotab jõu ümber. BRICS-i, Türgi, Iraani ja teiste riikide investeeringud mediakanalitesse ja veebiplatvormidesse on loonud erinevatele arusaamadele ja tagasisidele pigem pluralistliku globaalse turu. Diplomaadid küsivad, kas me peaksime leidma lugematutes meediaruumides oma koha, näiteks esinema Al-Jazīrahis või suhtlema kodanikega Twitteri säutsude kaudu. Kas riik peaks investeerima pigem regionaalsetesse või globaalsetesse mediakanalitesse (kui riigil neid üldse on)? Kas vanad meediahiid nagu BBC, CNN ja Deutsche Welle suudavad veel oma ajaga kujunenud positsiooni, haaret ja mõju säilitada või isegi suurendada? Kas nüüd, kui järjest rohkem inimesi on sotsiaalmeedia kaudu

⁴⁰ Gaddis, J. L. 1974. Was the Truman doctrine a real turning point? – *Foreign Affairs*, Vol. 52, No. 1, pp. 386–402; Miskimmon *et al.* 2013.

ühendatud ja harrastavad massilist enesekommunikatsiooni, kui kasutada Castelli⁴¹ terminit, peaks riik usaldama pehme jõu kajastamise n-ö kodaanikest diplomaatide kätte tavapärase sotsiaalmeediapostituste kaudu?

Mida rohkem narratiive vaidlustatakse, seda enam kerkib esile võimu ja kontrolli teema. Meie väidame, et see rõhutab strateegiliste narratiivide tähtsust olukorras, kus suurem läbipaistvus seab välispoliitika ning diplomaatia uude ja hapramasse olukorda. Kogu maailmas tarbitakse meediat järjest rohkem ja seda enam hakatakse mõistma kommunikatsiooni toimimist. Ouline pole ainult see, et valitsuse tegevus on avalikum, salvestatud, arhiveeritud ning nüüd ja tulevikus kättesaadav. Tähtis on ka see, et inimesed jälgivad hoolikalt, kuidas valitsused läbipaistvusega hakkama saavad: liigne kontrollimine jätab autoritaarse mulje, liigne avatus muudab otsuste tegemise keeruliseks. Õige tasakaalu leidmine ja erinevate pealtvaatajate tunnustus leitud tasakaalule on suur proovikivi. Juhid aduvad, et on kaotanud info ja aja üle suhtelise võimu ning nii kõrvaltvaatajad kui ka poliitilised asjaosalised – see hõlmab muuhulgas üksikisikuid, mitteriiklikke asjaosalisi, valitsusväliseid organisatsioone, terrorirühmitusi ja rahvusvahelisi organisatsioone – saavad ligipääsu kommunikatsioonitehnoloogiale, mis jõuab suure hulga inimesteni⁴².

Oleme varemgi väitnud:

Tänapäeval loob „globaalne lahing ideede vahel“ suurema konkurentsi ja võistlusmomendiga turu, kus valitsused peavad arvamuste mitmekesisusega võistlema või seda ohjes hoidma. Riikidel pole enam võimalik luua rahvusvahelisi suhteid uhketel diplomaatilistel kogunemistel, kus saab kontrollida, keda ruumi lubatakse. Monroe Price ütleb, et kuigi juhid võivad otsustada, et ei hakka kodanike meelt ja poolehoidu muutma, peab riik siiski aktiivselt tegutsema, kui selline muutus näib vajalik ja maailma kujundavaid ideid pidevalt vaidlustatakse. Richard Holbrooke ütles kord Michael Ignatieffile antud intervjuus: „Diplomaatia pole male /.../ pigem on see džäss – pidev improvisatsioon

⁴¹ **Castells, M.** 2007. Communication, power and counter-power in the network society. – International Journal of Communication, Vol. 1, No. 1, pp. 238–266; **Castells, M.** 2009. Communication Power. Oxford: Oxford University Press.

⁴² **Brown, R.** 2005. Getting to war: Communication and mobilization in the 2002–03 Iraq crisis. – Seib, P. (ed.). Media and Conflict in the Twenty-First Century. New York: Palgrave; **Chadwick, A.** 2013. The Hybrid Media System: Politics and Power. Oxford: Oxford University Press; **Price, M. E.** 2002. Media and Sovereignty: The Global Information Revolution and Its Challenge to State Power. Cambridge, MA: MIT Press.

samal põhiteemal. "Oskus luua sidus strateegiline narratiiv ja see ka käiku lasta sõltub sündmuste keerdkäikudest ja teiste inimeste vaadetest."⁴³

Loomulikult kaasneb narratiivide strateegilise kasutamisega ka raskusi. Läbipaistvus ja suurem meediakirjaoskus võivad tekitada võrdsel määral nii küünilisust kui ka poolehoidu, eriti kui eelnevad narratiivid on jäänud mõistmatuks. See on seotud vaidlustamise ja usaldusväärsusega. On tõendeid, et uue meedia, sealhulgas sotsiaalmeedia kommunikatsioon võib kasvata kriitilisema ja küünilisema kuulajaskonna⁴⁴. Vaadake või pilapilte, mis loodi pärast seda, kui Vene president Vladimir Putin avaldas 2013. aasta septembris ajalehes New York Times arvamuskirjeldust Süüria olukorrast⁴⁵. Tähtsad on ka teod, poliitika ja maailmas aset leidvad sündmused. Narratiive ei saa luua tühja koha pealt ning teod, poliitika ja sündmused võivad seada võimu kahtluse alla. Sündmused, mille inimesed on ise läbi teinud või mille toimumisega nad on kursis, võivad ümber pöörata ka kõige lähimõelduma strateegilise narratiivi. Viimaks ja mis põhiline – me teame, et kui riik soovib ära kasutada strateegiliste narratiividega kaasnevaid eeliseid, peab ta leppima, et ei kontrolli kogu protsessi kõiki aspekte.

5. Strateegiliste narratiivide uurimise meetodid

Siinkohal vaatame lühidalt meetodeid, mis aitavad uurijatel ja poliitika-kujundajatel narratiive (ja nende osi) mitmel tasandil tuvastada ning mõista nende kujunemist, kajastamist (sh vaidlustamist) ja vastuvõttu. Esiteks, kommunikatsiooni ruum ja tähendus moodustuvad kõrvuti ja sellist ruumi on keeruline uurida. Abiks võib olla, kui mõtleme strateegiliste narratiivide uurimisest kui voolavasse vette sukeldumisest. Oleme varem väitnud, et analüütilised valikud sõltuvad sellest, millist strateegilise narratiivi protsessi ja kui veenvalt soovib uurija seletada⁴⁶. Siin arutame sama teemat lihtsustatud kujul, et tuua rohkem esile meetodeid, mis võivad anda infot narratiivide kujunemise, kajastamise ja vastuvõtu kohta.

⁴³ Miskimmon *et al.* 2013, p. 69.

⁴⁴ Osas uurimustes pole suuremat küünilisust täheldatud, nt Hanson *et al.* 2010. Pearce, K. E.; Kendzior, S. 2012. Networked authoritarianism & social media in Azerbaijan. – Journal of Communication, Vol. 62, pp. 283–298.

⁴⁵ Inimeste reaktsioone võib lugeda veebilehelt <http://www.vocativ.com/09-2013/on-the-world-stage-putin-may-be-stiff-but-hes-a-laugh-riot-on-the-internet/> (eemaldatud); vt ka Putin 2013.

⁴⁶ Miskimmon *et al.* 2013, pp. 14–16.

Kui keskenduda sellele, kuidas poliitilised asjaosalised strateegilisi narratiive kujundavad, võivad nende hoolikas jälgimine, tekstianalüüs ja intervjuud aidata aru saada poliitiliste narratiivide uurimisel ilmnenu riiklikust poliitilisest survest või sellest, kuidas piiravad riiklikud või rahvusvahelised narratiivid poliitiliste asjaosaliste arusaama oma võimalustest. Narratiivide kajastamist käsitlevad uurimused jälgivad narratiivide voogu meedia-ökoloogias. Võrgustike analüüs, sisu-uuringud, tekstianalüüs ja ulatuslikud andmeanalüüsid, mida kasutatakse kõigis meedia vormides narratiiviosade eristamiseks, aitavad mõista narratiivide vaidlustamist ja nende kajastamisega seotut. Viimaks, vastuvõtu uurimine nõuab tervet metodoloogilist tööriistakasti, mis kujuneb välja aastatepikkuse poliitilist kommunikatsiooni käsitleva kirjanduse uurimise põhjal. Eriti hästi aitavad narratiivide mõtestamist uurida sellised põnevad meetodid nagu Q-meetod ja fookusgrupid. Pehme jõu analüüsi eesmärk on teha kindlaks, kas inimesed peavad kindlat riiki atraktiivseks, sõbralikuks ja edukaks. Selliste narratiivide uurimine, mille kaudu poliitikud või ühiskonnad maailma mõtestavad, võimaldab põhjalikumat analüüsi. Näitasime, et narratiiv sisaldab kindlaid tegelasi või asjaosalisi, ruumi või keskkonda, konflikti või tegevust ja tulemust. Nüüd saame kindlaks teha, kas inimesed mõtestavad rahvusvahelisi suhteid nende märksõnade kaudu või kui nad seda ei tee, siis kuidas teisiti.

Strateegiliste narratiivide uurimise keerukus ja potentsiaal seisnevad nende põhimõttelises idees, mis soosib erinevat metodoloogiat tänapäeva maailmas toimiva mõju mõtestamiseks.

6. Kokkuvõtte. Meedia, sõja ja konflikti tähendus

Võimu ja mõju mõtestamine rahvusvahelistes suhetes on meedia, sõja ja konflikti valdkonnas väga tähtsal kohal. Riikide omavaheliste suhete ning riikide ja mitteriiklike asjaosaliste suhete ülesehitus ja iseloom võivad pingeid ja vaenulikkust tekitada või hoopis vähendada, aidata liitlassuhteid ja institutsioone moodustada või hävitada ning õigustada sõjaväelist sekkumist, ülestõusu või vastupanu. Kui rahvusvahelise osaluse ülesehitus ja iseloom peaksid muutliku meediamaastiku tõttu muutuma, näeme otsest ja fundamentaalset seost nii rahvusvaheliste suhete ja globaalse kommunikatsiooni kui ka sõja ja konflikti vahendamise vahel. Iga uurimus, milles käsitletakse meediat, sõda või konflikti, ei pea seda laiemat konteksti tingimata arvestama. Küll aga innustame uurijaid sellel muutuval maastikul aset leidvaid juhtumeid ja olukordi mõtestama selle järgi, kuidas need kujundavad juhtide ootuseid kommunikatsiooni toimimise ja toimiva kommunikatsiooni mõistmise kohta.

Me saame ühtlasi täpsemalt kindlaks teha, kuidas strateegilisi narratiive selles valdkonnas rakendatakse. Strateegilisi narratiive on vaja uurida selleks, et mõista konflikti defineerimise, kujunemise ja mõtestamise kõiki aspekte. Vastaspooli tuleks iseloomustada ühes nende vastumeelsuse, arusaamade ja eesmärkidega, leida nende motiivid ja pöörata tähelepanu saavutatud mainele. Erinevatest juhtumitest moodustatakse narratiivid, leitakse põhjuse-tagajärje seos ja antakse tähendus konflikti üldise narratiivi valguses. Kahelda ja vaidlustada ning väiteid või tegevusi õigustada võib nii iseloomustamise kui ka narratiivi kujundamise abil.

Teiseks aitab narratiivi tüüpide omavaheline seostamine seletada, kuidas iseloomustavad asjaosalised lugude ilmselgeid kangelasi ja olukorda ning loovad nende ümber narratiivi. Konflikti juurde kuuluvat probleeminarratiivi võib seostada riikliku narratiiviga, mille kaudu omistatakse valitud riigile pidevalt järeleandmatu või koostööaldis iseloom. Probleeminarratiivi on võimalik siduda ka süsteeminarratiiviga, mis käsitleb suurte jõudude, piirkondade või liitude ulatuslikku võimuvõitlust ja rivaalitsemist. Sellisel juhul saame prognoosida tõenäolist käitumist ja tagajärge, mis võib omakorda mõjutada meie otsuseid või kindla tegevusplaani toetamist.

Kolmandaks mõjutab sõda ja konflikte palju laiem ja intensiivsem ühenduse hoidmine, mis käib kokku uue meediaökoloogiaga. Laiem ühendus tähendab, et inimesed saavad virtuaalruumis järjest rohkem infot jagada, suhelda ja eri arvamusi avaldada ükskõik kui suure vahemaa tagant. Intensiivsema ühenduse all mõeldakse, et kõik on otsekohe kättesaadavad, võimalikke osalisi ja kõrvaltvaatajaid on rohkem ning see omakorda kiirendab sõjapidamist ja eesmärkide saavutamist.

Neljandaks häirib digitaliseerimine konflikti narratiivide etapiviisilist struktuuri. Nii ajutine võimendus kui ka hetkeline haprus on kohe näha. Minevikusündmuste kindlaksmääratud tähendusi lõhub uute andmete või piltide ilmsikstulek ja me oleme sunnitud juhtunu ümber mõtestama. Tänapäeva sõdade osalised teavad hästi, et nende tegevust on võimalik salvestada ning kasutada ettenägematul ja kontrollimatul moel. Kuigi enamikus sõdade ja konfliktide uudistes järgitakse küllaltki sarnast narratiivi – toetutakse ametlikele allikatele, edastatakse kindlaskujunenud uudisväärtuse põhjal (esikohal on verised sündmused) ja professionaalse filmimaterjali vahele pistetakse kodanike filmitud amatöörkaadreid –, tekkitab uue narratiivi haprus armeele nõrgad kohad.

Viiendaks ja ühtlasi viimaseks peaksid poliitilised ja sõjaväelised juhid, kellele pannakse süüks strateegiliste narratiivide kujundamist ja kajastamist sõja, konflikti või lepituse õigustamiseks, hakkama esimest nelja punkti

põhjalikumalt järgima. Nad peaksid teiste narratiive tundma õppima. Nad peaksid leidma erinevatele kõrvaltvaatajatele meeldivaid narratiive ja tegema selgeks, miks just need on veenvad. Nad peaksid olema võimelised leidma seosed süsteemi, riikliku ja probleeminarratiivi vahel ning avalikustama vastase eri tasandite narratiivide ebakõlad. Nad peaksid valmistuma juhuks, kui digitaalne sekkumine õõnestab nende soovitud narratiivi, et siis endale sobiv kord taastada. Nad peaksid hoidma oma avalikku narratiivi ja kogu maailma ekraanidel kajastatavaid sündmusi sünkroonis. Inimeste isiklikud kogemused või teadmised mõne sündmuse kohta võivad ümber lükata ka kõige põhjalikuma strateegilise narratiivi. Probleem on seda pakilisem, et uued jõud on hakanud Ameerika Ühendriikide ülimust kahtluse alla seadma. Kui võim ja autoriteet on süsteemi sees rohkem hajutatud, tuleb rahvusvahelistele probleemidele leida enam üksmeelseid lahendusi ja neid ka uurida. Eri riikide ja rahvaste reaktsioone kriisile on tõhusate strateegiliste narratiividega väga keeruline mõjutada, kuid seda vajalikum, mida rohkem hakatakse ühepoolseid tegevusi piirama.

Lugejad on nüüdseks võib-olla märganud olulist paralleeli. Joseph Nye nägi 1990. aastal ette külma sõja ajal kehtinud korra lõppemist ja meedia muutumist ning arendas välja idee, mis selgitab riikide omavahelisi suhteid ja vastastikust mõjutamist mittesunduslikul moel, ehk pehme jõu teooria. Umbes samal ajal innustasid Berliini müüri langemine, aastatel 1991–1992 peetud Lahesõda ning terve hulk lääne militaarseid ja humanitaarseid sekkumisi erinevaid meedia-, sõja- ja konfliktiteemalisi uurimusi CNN-i efekti kohta, mis keskendusid sellele, kuidas mõjutavad globaalsed teleülekanded otsustamisprotsessi ja avalikku toetust nimetatud sekkumistele. Lõpetuseks kinnitame, et sarnased sündmused toimuvad ka tänapäeval. Muutus rahvusvaheliste suhete maastikul on mõjutanud meedia ja sõja fookust ja põhjendamist. Uute globaalsete jõudude, näiteks Hiina ja India n-õ ilmumine ning pidevad suured muudatused meediaökoloogias vajavad sellise käsitluse loomist, mis selgitaks võimu ja selle teenistuses olevat mõjutamist. Selleks on strateegiline narratiiv. Muutused on juba loonud meedias, sõjas ja konfliktis uusi mustreid, mis panevad aluse uutele uurimisküsimustele ja lähenemistele: nende kaudu soovitakse mõista pealtvaatajate ning pakkujate puhast ja hajutatud sidusust ja ühisosa, võimu ja mõju uusi vorme ja suhteid, tähelepanu, autoriteedi ja uudiste muutuvat olemust ning loendamatuid muid viise, kuidas asjaosalised kohanevad meediavahenditega, et pidada sõda, sõlmida rahu ja mõtestada kogu tegevust.

Kirjandus

- Arquilla, J.; Ronfeldt, D.** 1999. *The Emergence of Noopolitik: Towards an American Information Age Strategy*. Santa Monica, CS: RAND.
- Berenskoetter, F.** 2013. Parameters of a national biography. – *European Journal of International Relations*, Online First Version, October 16.
- Bially Mattern, J.** 2005a. Why 'Soft power' isn't so soft: Representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics. – *Millennium – Journal of International Studies*, Vol. 33, No. 3, June, pp. 583–612.
- Bially Mattern, J.** 2005b. *Ordering International Politics: Identity, Crisis, and Representational Force*. New York: Routledge.
- Brown, R.** 2005. Getting to war: Communication and mobilization in the 2002–03 Iraq crisis. – Seib, P. (ed.). *Media and Conflict in the Twenty-First Century*. New York: Palgrave.
- Burke, K.** 1969. *A Rhetoric of Motives*. Berkeley: University of California Press.
- Castells, M.** 2007. Communication, power and counter-power in the network society. – *International Journal of Communication*, Vol. 1, No. 1, pp. 238–266.
- Castells, M.** 2009. *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.
- Chadwick, A.** 2013. *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford: Oxford University Press.
- Cull, N. J.** 2008. *The Cold War and the United States Information Agency: American Propaganda and Public Diplomacy, 1945–1989*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cull, N. J.** 2012. *The Decline and Fall of the United States Information Agency: American Public Diplomacy, 1989–2001*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Finnemore, M.** 2009. Legitimacy, hypocrisy, and the social structure of unipolarity: Why being a unipole isn't all it's cracked up to be. – *World Politics*, Vol. 61, No. 1, pp. 58–85.
- Gaddis, J. L.** 1974. Was the Truman doctrine a real turning point? – *Foreign Affairs*, Vol. 52, No. 1, pp. 386–402.
- George, A.** 1989. Domestic constraints on regime change in US foreign policy: The need for policy legitimacy. – Ikenberry, G. I. (ed.). *American Foreign Policy: Theoretical Essays*. Glenview, IL: Scott Foresman, pp. 583–608.
- Hall, I.** 2012. India's new public diplomacy. – *Asian Survey*, Vol. 52, No. 6, pp. 1089–1110.
- Hall, I; Smith, F.** 2013. The struggle for soft power in Asia: Public diplomacy and regional competition. – *Asian Security*, Vol. 9, No. 1, pp. 1–18.
- Hanson, G.** 2010. The 2008 Presidential campaign: Political cynicism in the age of Facebook, MySpace, and YouTube. – *Mass Communication and Society*, Vol. 13, No. 5, pp. 584–607.
- Hayden, C.** 2012. *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Holsti, K. J.** 1970. National role conceptions in the study of foreign policy. – *International Studies Quarterly*, Vol. 14, No. 3, pp. 233–309.

- Kroenig, M.; McAdam, M.; Weber, S.** 2010. Taking soft power seriously. – *Comparative Strategy*, Vol. 29, No. 5, pp. 412–431.
- Kurlantzick, J.** 2007. *Charm Offensive: How China's Soft Power Is Transforming the World*. Newhaven, CT: Yale University Press.
- Melissen, J.** (ed.) 2007. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.
- Miskimmon, A.; O'Loughlin, B.; Roselle, L.** 2013. *Strategic Narratives, Communication Power and the New World Order*. New York, Routledge.
- Miskimmon, A.; O'Loughlin, B.; Roselle, L.** 2014. *Strategic Narratives in International Relations*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Maus, F. E.** 1991. Music as narrative.
MausMusicAsNarrativeV12.pdf;jsessionid=00BAC0039657DE3C43EBEC5BC352793A (iu.edu) (09.10.2013).
- Nye, J. S. Jr.** 1990. Soft power. – *Foreign Policy*, Vol. 80, pp. 153–171.
- Nye, J. S. Jr.** 2006. Think again: Soft power. *Foreign Policy*, Vol. 22, No. 2.
http://www.foreign-policy.com/articles/2006/02/22/think_again_soft_power
(09.10.2013).
- Nye, J. S. Jr.** 2008a. Public diplomacy and soft power. – *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, No. 1, pp. 94–109.
- Nye, J. S. Jr.** 2008b. *The Power to Lead: Soft, Hard and Smart Power*. New York: Oxford University Press.
- Nye, J. S. Jr.** 2009a. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Washington, DC: Public Affairs.
- Nye, J. S. Jr.** 2009b. Get Smart: Combining hard and soft power. – *Foreign Affairs*, Vol. 88, No. 4, pp. 160–163.
- Nye, J. S. Jr.** 2011. *The Future of Power*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. Jr.** 2013. Transcript of witness testimony to the House of Lords Select Committee on Soft Power and UK Influence, October 15.
<http://www.parliament.uk/documents/lords-committees/soft-power-uk-influence/uc151013Ev10.pdf> (26.11.2013).
- Oates, S.** 2006. 'Through a lens darkly?' Russian television and terrorism coverage in comparative perspective. Paper prepared for the Mass Media in Post-Soviet Russia International Conference, University of Surrey, April.
- Pamment, J.** 2012. *New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice*. London: Routledge.
- Pearce, K. E.; Kendzior, S.** 2012. Networked authoritarianism & social media in Azerbaijan. – *Journal of Communication*, Vol. 62, pp. 283–298.
- Price, M. E.** 2002. *Media and Sovereignty: The Global Information Revolution and Its Challenge to State Power*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Putin, V. V.** 2013. A plea for caution from Russia. *New York Times*, September 11.
https://www.nytimes.com/2013/09/12/opinion/putin-plea-for-caution-from-russia-on-syria.html?pagewanted=all&_r=0 (09.10.2013).
- Roselle, L.** 2011. *Media and the Politics of Failure: Communication Strategies, and Military Defeats*. New York: Palgrave Macmillan.

- Salmon, C.** 2010. *Storytelling: Bewitching the Modern Mind*. London: Verso.
- Seib, P.** (ed.) 2009. *Toward a New Public Diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Seib, P.** 2013. *Russia's Regional Militarism and the Case for Public Diplomacy*. USC Center on Public Diplomacy, September 25.
<https://uscpublicdiplomacy.org/blog/russia%E2%80%99s-regional-militarism-and-case-public-diplomacy> (09.10.2013).
- Skuse, A.; Gillespie, M.; Power, G.** (eds.) 2011. *Drama for Development: Cultural Translation and Social Change*. New Delhi: Sage India.
- Steele, B. J.** 2012. *Defacing Power*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Tharoor, S.** 2012. *Pax Indica: India and the World in the 21st Century*. London: Allen Lane.
- Thies, C. G.** 2012a. International socialization processes vs. Israeli national role conceptions: Can role theory integrate IR theory and foreign policy analysis? – *Foreign Policy Analysis*, Vol. 8, No. 1, pp. 25–46.
- Thies, C. G.** 2012b. The roles of bipolarity: A role theoretic understanding of the effects of ideas and material factors on the Cold War. – *International Studies Perspectives*, Vol. 14, No. 3, pp. 269–288.
- Tsygankov, A. P.** 2005. Vladimir Putin's vision of Russia as a normal great power. – *Post-Soviet Affairs*, Vol. 21, No. 2, pp. 132–158.
- Walker, S. G.** 1987. Role theory and foreign policy analysis: An evaluation. – Walker, S. G. (ed.). *Role Theory and Foreign Policy Analysis*. Durham, NC: Duke University Press, pp. 241–259.
- Williams, M. J.** 2011. (Un)sustainable peacebuilding: NATO's sustainability for postconflict reconstruction in multiactor environments. – *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, Vol. 17, No. 1, pp. 115–134.
- Wolfers, A.** 1962. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

LAURA ROSELLE, PhD

Eloni ülikooli politoloogia ja poliituumingute professor ning Duke'i ülikooli avaliku poliitika külalisprofessor

ALISTER MISKIMMON, PhD

Londoni Royal Holloway ülikooli poliitika ja rahvusvaheliste suhete osakonna juhataja

BEN O'LOUGHLIN, PhD

Londoni Royal Holloway ülikooli rahvusvaheliste suhete professor ja uue poliitilise kommunikatsiooni osakonna kaasdirektor